

Ὁ ἱερός τῆς Θρακικῆς Μαδύτου βλαστός, ὁ ἐκλιπὼν ἀρχιερεὺς, τοῦ ὁποίου αἱ προσωπικαί, θρησκευτικαί καὶ συγγραφικαί ἀρεταί δικαίως ἐξυμνήθησαν, ἔχει εἰς τὴν σειρὰν τῶν ὑπερτριακοσίων ἔργων του καὶ τό ἀφιερωθὲν εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν Ἱστορίαν τῶν Ἀθηνῶν, τῶν ὁποίων τὸν θρησκευτικὸν θρόνον ἐκλήθη νὰ καταλάβῃ καὶ τὸν ἐλάμπρυνεν ἀληθῶς, ταχθεὶς, κατὰ τὰς ἐκ μελετῶν ἡμῶν ἀντιλήψεις, τέταρτος εἰς τὴν σειρὰν τῶν πρό αὐτοῦ ὑπερόχων ἐπὶ σοφῆς Μητροπολιτῶν Ἀθηνῶν: τοῦ ἐκ Βυζαντίου Νικολάου Ἀγιοθεοδορίτου, τοῦ ἐκ Χωνῶν Μιχαὴλ Ἀκομινάτου καὶ τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων Μελετίου Μήτρου.

Θά ἦτο μακρὰ ἡ ἀπόλυτος καὶ συγκριτικὴ ἀνάπτυξις τῶν ποικίλων ἀρετῶν τῶν ἀγίων τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας τεσσάρων αὐτῶν τέκνων τῆς, ἐπὶ τῆς βάσει τῶν σωζομένων στοιχείων.

Ἀλλὰ τὸν χρυσοστόμον Παταπόπουλον οἱ διανοούμενοι, οἵτινες παρ' αὐτοῦ καὶ ἔτυχον ἐξαιρετικῆς ἀναγνωρίσεως καὶ τιμῆς εἶναι εἰς θέσιν νὰ τὸν σκιαγραφήσουν καὶ ἐκ τοῦ φυσικοῦ.

Καὶ ἂν δὲν εἶχε τις πρό αὐτοῦ ἄνδρα σοφόν καὶ πολυγραφώτατον, θά ἠδύνατο νὰ ἀρκεσθῇ εἰς τὸν νὰ ἐξάρτητὴν ἀπλότητα τοῦ ἥθους του καὶ τὴν ἔλλειψιν παντός κομπασμοῦ, ἀσφαλῶν τοῦ Μεγάλου γνωρισμάτων.

Θά ἦρκει νὰ ἔβλεπε τις αὐτόν, ὅταν, μετὰ τὴν ἐπιτέλεσιν τῶν ἐπισήμων ἐμφανίσεων του καὶ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ὑψηλῶν καθηκόντων του, προσήρχετο εἰς τὰς συνεδριάσεις τῆς Ἀκαδημίας, τῆς δράσεως, ἀλλὰ καὶ τῆς κληρονομικότητος τῆς ὁποίας διετέλει ἐν πλήρει ἐπιγνώσει.

Κατέθετε τὴν ἀρχιερατικὴν του βακχηρίαν εἰς τὸ θυρωρεῖον καὶ εἰσήρχετο σεμνῶς καὶ ἀθορύβως, ὡς ἀπλοῦς τῶν καλῶν Βυζαντινῶν χρόνων Μοναχός, ἐκ τῶν ἀπαρνούμενων τὴν ἐπιφανῆ δρᾶσιν

Δ. Γ. Κεραμίδης
"Ν. ΕΣΤΙΑ"
τόμ. ΚΔ' τ. 288
1938
σελ. 16-17

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

καί τήν ^{καί} ἀγγέλισσαν κοινωνικήν τύρβην ἐκλειόντων μέσα εἰς σεμνεῖα καί σοφίαν καί ἀρετήν.

Κατελάμβανε τότε μέσῳ τῆς ἐκδηλουμένης πρὸς αὐτόν ρύλαβείας τῶν συναδέλφων του, ὠρισμένην θέσιν, τήν αὐτήν πάντοτε, τήν ὁποῖαν δυνάμεθα νά χαρακτηρίσωμεν πλέον ὡς προσκύνητήριον.

Τά ἔργα τοῦ ἐκλιπόντος ἱεράρχου εἶναι πολλά καί ποικίλα, ἀνερχόμενα εἰς 350 περίπου. Εἶναι δέ ταῦτα: συγγραφαί, μελέται, διατριβαί, ἀνακοινώσεις, σημειώσεις καί κρίσεις ἀξιολόγων ἔργων.

Τά πονήματα του αὐτά στρέφονται περί θέματα θρησκευτικά, βιολογικά, ἀλλά καί ἀπολύτως ἱστορικά, πατριδογραφικά καί σύμμεικτα.

Ἡ ἀπλή μόνον ἀναγραφή τῶν τίτλων τῶν ἔργων αὐτῶν δύναται νά καταπλήξη. Αἱ ἰδίαις ἱστορικαί ἐργασίαι του ἀριθμοῦνται εἰς διακοσίας δέκα περίπου. Εἰς αὐτάς καταλέγεται καί τό περί τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Ἀθηνῶν ἔργον του, εἰς τό πρότυλον τοῦ ὁποίου, κατά τήν ἐπιθυμίαν του, ἐτάχθη ὁστιάριος, προλογίσας αὐτό.

Τό συνοπτικόν αὐτό ἔργον, προαγγελτικόν ἐλπισθείσης ἐκτενεστέρας ἐργασίας, εἶναι περίληψις, χωρίς νά δύναται, νά χαρακτηρισθῆ ὅπως ἡ περιώνυμος Ἐξάβιβλος τοῦ Ἀρμενοπούλου, ὡς παράληψις διότι εἶναι πόνημα ἐπαρκές, ἀκριβέστατον, φωτεινόν καί ἐμμάρτυρον.

Τά χρονικά τοῦ ἔργου αὐτοῦ ὅρια ἄρχονται ἀπό τοῦ κηρύγματος τοῦ Παύλου καί περατοῦνται εἰς τούς καθ' ἡμᾶς χρόνους.

Διαιρεῖται δέ τοῦτο εἰς τέσσαρα τμήματα: ἀπό τῆς ἰδρύσεως τῆς Ἐκκλησίας Ἀθηνῶν μέχρι τῆς φραγκοκρατίας, ἀπ' αὐτῆς μέχρι τῆς Τουρκικῆς κατακτήσεως, ἀπό ταύτης μέχρι τῆς ἐγκαταστάσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ Βασιλείου, καί τέλος ἀπ' αὐτῆς μέχρι τοῦ ἔτους τῆς ἐκδόσεως τοῦ ἔργου, δηλαδή τοῦ 1928.

Παραλείποντες, ὡς ἐκτός τοῦ διαγράμματος τοῦ παρόντος σημειώματος κειμένην, τήν τετάρτην αὐτήν περίοδον τῆς συγγραφῆς, παρατηροῦμεν, τό γνωστόν ἄλλως ὅτι, περί μέν τῶν δύο πρώτων περιόδων ὑπάρχουν καί συγκεντρωμένα καί καθωρισμένα πηγαί, ἀποκείμενα

εἰς τὰς δημοσίας βιβλιοθήκας.

Διὰ τὴν Τουρκοκρατίαν ὅμως ἐχρειάσθη πολλή καὶ κοπιώδης ἐξακριβωτική ἐργασία. Καὶ θεωρῶ εὐτύχηματοῦ βίου μου, τὸ ὅτι αἱ ἔρευμαι μου ἐχρησιμοποιήθησαν μετὰ τόσης εὐθυκρισίας, ἀλλὰ καὶ μετὰ τῆς ὄχι συνήθους παρ' ἡμῖν στοργικῆς εὐλαβείας πρὸς τοὺς κόπους τῶν ἄλλων.

Ἡ προτασσομένη ἄλλως βιβλιογραφία του, εἰς βοηθήματα καὶ πηγὰς, μαρτυρεῖ τὴν ἐπιμελῆ καὶ εὐσυνείδητον σταχυολογίαν του.

Εἰς τὸ τρίτον αὐτό, περὶ τῆς Τουρκοκρατίας, τμῆμα τοῦ ἔργου, ὁ μελετητὴς θά εὕρῃ τὴν ἀνασφάλωσιν τοῦ ὑπὸ τῶν Φράγκων ἐκτοπισθέντος ὀρθοδόξου κλήρου, τὰ περὶ τῶν ἀνά τὴν Ἀττικὴν Μονῶν, τὰς ἐμάστοτε εἰς τὴν Μητρόπολιν τῶν Ἀθηνῶν ὑπαγομένας Ἐπισκοπάς, τοὺς ἐξαγιασθέντας Ἱερομάρτυρας, καὶ τοὺς ὑμνηθέντας Ἐθνομάρτυρας, τοὺς ὁμολογητὰς τῆς Πίστεως καὶ τῆς Πατρίδος, βιογραφικὰ στοιχεῖα τῶν τῆς σχετικῆς σειράς τῶν Ἀρχιερέων Ἀθηνῶν, τὰ τῆς πνευματικῆς ἐν ᾧ τόπῳ κινήσεως, τέλος τὰ σπουδαιότερα τῶν κατὰ τοὺς αἰῶνας αὐτοὺς ἱστορικῶν σημείων, ἐν οἷς καὶ τὸ τῆς πολυθρυλήτου ἑρμώσεως τῶν Ἀθηνῶν, τῆς τραγικῶς ἐξαγγελεθείσης καὶ κωμικῶς καταλιπούσης τὸν βίον.

Τὴν παράδοξον αὐτὴν ἱστορικὴν ἀυθάδειαν ἀποκρούει ὁ Χρυσόστομος παρατάσων τὴν ἀνελλιπῆ χρονολογικὴν σειρὰν τῶν βιωτικῶν ἐνδείξεων τῆς ἐντός τῶν τειχῶν τῆς δεινοπαθοῦσης πόλεως ἀπομεμακρυσμένης δέ καὶ τοπογραφικῶς, ἀλλὰ καὶ ἰδεολογικῶς, ἀπὸ τῆς Βασιλεύουσας, σειρὰν καταδηλουμένην διὰ τῶν χρονικῶν σημειωμάτων τῆς Ἀκροπόλεως, - τοῦ ἀποκληθέντος δηλαδὴ Διθίνου Χρονικοῦ - ἐξακριβουμένων διὰ συγχρόνων ἐπιγραφῶν ἐπὶ ἐκκλησιῶν καὶ ἰδρυτικῶν κτιρίων, δι' ἐπιτυμβίων καὶ διαφημιστικῶν ἐπιγραμμάτων, διὰ τῶν ἀναγραφῶν εἰς τὰ χρονικά, διὰ τῶν εἰς Ἀθήνας ἐπισκέψεων αὐτοκρατόρων καὶ περιωνύμων Ὀσίων, τέλος διὰ τοῦ δι' ἐπιφανοῦς ὁδοῦ ταξειδίου ἐξ Ἀθηνῶν τοῦ φιλοσόφου Μοναχοῦ Θεοδώρου, τοῦ δοξασθέντος κατόπιν, περὶ τὸ

ἔτος 667, ὡς Ἕλληνας Ἀρχιεπισκόπου Καντερβουρίας.

Ὁ Χρυσόστομος Παπαδόπουλος κατά τήν εἰς τό ἀξίωμα του ἀφιερωθεῖσαν δρᾶσιν του, ἐζήτησε τήν πειθαρχοῦσαν ἐπιβολήν διὰ τῆς προαπικῆς τουμόνον ὑπερῶς - ἐξοχως ἑλληνικῆς ἀντιλήψεως. Ἐξηγεύνισε δέ τόν θρόνον του - περὶ Ἀθηνῶν πρόκειται - καταδείξας, ὅτι διὰ τῆς ὑποδειγματικῆς ἀρετῆς καί πραότητος ἐπιτυγχάνεται ὅ,τι ἐζητεῖτο ἄλλοτε δι' ἀπειλητικῶν κραυγῶν.

Ἐπεστήριξε τόν μοναχικὸν βίον, ἀνιψοῦμενον ἠθικῶς καί ἐκπαιδευτικῶς, ὥστε αἱ μὲν Μοναχαί νά διακρίνωνται διὰ τῆς πρὸς τοὺς πάσχοντας στοργικῆς ἀφοσιώσεώς των καί νά ἐπιδίδωνται εἰς τήν ἀνατροφὴν καί μόρφωσιν/κορασίῶν, ποῦ δέν ἐπαρκοῦν εἰς τοῦτο οἱ γονεῖς των, ὅπως ἀποβῶσιν αὐτά κατόπιν εὐλαβεῖς μητέρες. Οἱ δέ Μοναχοὶ νά καταγίνωνται εἰς μελέτας, ἀπαιτούσας ἡρεμίαν βίου καί ἀπομάκρυνσιν ἀπὸ τὸν θόρυβον τῶν περιπόρων ἐκβαχευτῶν.

Ἄλλ' ἦτο καί γενικωτέρως ἀντιλήψεως ἀνὴρ. Ἐνθυμοῦμαι ὅτι: ὅταν ἀνέγνωσε ποτὲ ἔργασίαν μου, περιγράφουσαν τήν θρυλικὴν ζωὴν τοῦ κατὰ τὰς Κραναιϊκὰς ἐκτάσεις μυστηριώδους πνευματικοῦ κόσμου ὅπου κλῶθεται εἰς ἀχειροποίητα κατασύγια τό χρυσοῦν ἡμα τοῦ συνεχοῦς καὶ ἀδισπάστου Ἑλληνισμοῦ, μετὰ πόσον ἐνδιαφέροντος ἐζήτην νὰ μάθῃ θρυλογραφικὰς πληροφορίας περὶ τῆς ὑποτιθεμένης ἀοράτου διαβιώσεως τοῦ Κόσμου αὐτοῦ τῶν θρυλικῶν ὄντων.

Καί τώρα ὡς ἄν τις ἐπισκέπτομαι τοὺς χώρους αὐτούς, ὀραματίζομαι καί τήν φευγαλέαν καί σεπτὴν του μορφήν.

Τόν Χρυσόστομον Παπαδόπουλον ἐχαρακτήρισα ὡς ἄμεσον διάδοχον τοῦ Μιχαὴλ Ἀκομινάτου, τοῦ ὁποίου ἡ ψυχὴ νομίζει τις ὅτι προησθάνθη, ὅτι μετὰ ἐννέα αἰῶνας, ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ὑπερόχου θρόνου, θὰ ὑψωθῇ ὁ ἱεράρχης τόν ὁποῖον ὠνειροπόλησε, χαρακτηρίζων αὐτόν ὡς "ἱετῆρα, παιδαγωγόν, πατέρα, ποιμένα, φῶς, κυβερνήτην, διδάσκαλον".

Δ.Γρ. Καμπούρογλου
τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν
(*καμπούρογλου*)